

Deelnemers overleg Autoriteit Persoonsgegevens

Prins Willem-Alexanderhof 20
2595 BE Den Haag
T +31-70-331 5400
www.nationaalarchief.nl

Contact
H.G. Kraai
SENIOR JURIDISCH ADVISEUR

T +31 6 55 26 79 15
erik.kraai@nationaalarchief.nl

verslag

Datum
19 december 2018

Onze referentie
-

Auteur
H.G. Kraai

Omschrijving
Vergaderdatum en -tijd
Vergaderplaats
Aanwezig

Verslag gesprek Autoriteit Persoonsgegevens
17 december 2018, 15.15 uur
Autoriteit Persoonsgegevens, Den Haag
Mevrouw Schut (Autoriteit Persoonsgegevens), de heer
Cruccu (Autoriteit Persoonsgegevens), de heer De Vries
(voorzitter BRAIN/KVAN, directeur Stadsarchief),
mevrouw Loef (BRAIN/KVAN, Loefadvies), mevrouw
Scholte (Erfgoedinspectie), de heer Engelhard (directeur
Nationaal Archief/algemene rijksarchivaris), de heer Kraai
(Nationaal Archief)

1. Opening en mededelingen

Engelhard heet alle aanwezigen welkom. De aanwezigen stellen zich voor. Engelhard licht het doel van het gesprek toe. Met betrekking tot archivering in het algemeen belang kent de Algemene verordening gegevensbescherming (AVG) "grijze gebieden". Aan de hand van casuïstiek willen we met deze bijeenkomsten deze "grijze gebieden" zoveel mogelijk invullen.

Bij de voorbereidingen op dit gesprek bleek ook binnen de beroepsgroep al een hele wereld aan opvattingen te bestaan over de toepassing van de AVG. Er is geen eensgezindheid, maar dat benadrukt wel het nut van dit gesprek.

Tijdens een eerder gesprek medio mei 2018 tussen het Nationaal Archief (NA) en de Autoriteit Persoonsgegevens (AP) is afgesproken dat met BRAIN/KVAN en de EGI aan de hand van de casus *gezinskaarten* overleg zou worden gevoerd en oplossingsrichtingen zouden worden besproken. Eind juni heeft een sector breed rondetafelgesprek plaatsgevonden om over de casus *gezinskaarten* van gedachten te wisselen. Hieruit is een aantal mogelijke oplossingsrichtingen geformuleerd, die door een werkgroep nader zijn uitgewerkt. Deze uitwerkingen zijn als bijlage bij de aan de deelnemers toegestuurde gespreksnotitie gevoegd.

Naast deze oplossingsrichtingen zijn er mogelijk ook alternatieve oplossingsrichtingen, die ook ter bespreking op tafel liggen. Tot slot zouden we graag een vervolgspraak willen maken over een nadere invulling van alle verschillende oplossingsrichtingen.

Ter aanvulling merkt De Vries op dat het van belang is om te komen tot een acceptabele uitvoeringspraktijk. De archiefinstellingen hebben verschillend gereageerd op de casus gezinskaarten. Zo hebben sommige archiefinstellingen de gezinskaarten offline gehaald. In Amsterdam is de zogenaamde G3-notitie getoetst door de commissie persoonsgegevens van de gemeente Amsterdam. De opmerkingen van de commissie gaven geen aanleiding voor het stadsarchief om de gezinskaarten offline te halen.

2. Toelichting casus en oplossingsrichtingen

Loef licht de casus en oplossingsrichtingen toe. In de zomer van 2017 is de werkgroep AVG van BRAIN/KVAN gestart. Op verzoek van BRAIN/KVAN heeft het juridisch adviesbureau ICT-recht een notitie geschreven over de huidige stand van zaken met betrekking tot de bescherming van persoonsgegevens bij een drietal archiverende organisaties. Hieruit is een aantal bevindingen en aanbevelingen gekomen. Archiefinstellingen zijn druk bezig om deze bevindingen en aanbevelingen te implementeren. Het gemeentearchief Den Haag is hier een goed voorbeeld van.

Om de kennis over de AVG te vergroten hebben BRAIN/KVAN en het Nationaal Archief in samenwerking met de Erasmus Universiteit een leergang Privacy speciaal voor het archiefwezen ontwikkeld.

In de AVG is archivering in het algemeen belang als apart doel voor het verrichten van verwerkingsactiviteiten opgenomen. In sommige artikelen in de AVG en de UAVG zijn juist voor archivering in het algemeen belang uitzonderingen op algemene regels in de AVG geformuleerd. In alle gevallen dienen er passende waarborgen genomen te worden. Maar wat zijn nu precies die passende waarborgen. Ook met de bestaande richtlijnen van de Autoriteit Persoonsgegevens bestaan verschillen van inzicht over de juiste toepassing hiervan.

Bij dit alles speelt de digitalisering (en het online plaatsen) van archieven duidelijk een grote rol. Nederland heeft op het gebied van digitalisering een voortrekkersrol. In het kader van (overheids-)projecten en subsidies vindt in Nederland op grote schaal digitalisering plaats (bijvoorbeeld via Netwerk Oorlogsbronnen). Het gebruik van de fysieke studiezaal loopt dan ook terug, ten faveure van de online raadpleging.

De gezinskaarten zijn in de meeste gevallen gedigitaliseerd en staan online. Maar wat is nu redelijk en acceptabel met betrekking tot het online publiceren van de gezinskaarten? Er zijn door de werkgroep drie oplossingsrichtingen uitgewerkt.

- **Maskeren van velden**
Deze optie lijkt het snelst te realiseren. De gezinskaarten blijven dan online staan, de bijzondere persoonsgegevens worden verwijderd en alleen de gewone persoonsgegevens blijven staan.
- **Nationaal register van overledenen**
Dit blijkt een niet eenvoudig en snel te realiseren optie te zijn. Wanneer het wel gerealiseerd wordt, kunnen veel mensen (ook buiten de archiefsector) profiteren van een Nationaal register van overledenen. Met betrekking tot de gezinskaarten, houdt deze oplossing in dat alleen kaarten online worden getoond waarvan iedereen op de kaart is overleden.
- **De virtuele studiezaal**
Met deze oplossing wordt beoogd (bijzondere) persoonsgegevens af te schermen van zoekmachines en alleen onderzoekers toegang tot online archiefbescheiden te geven conform de wijze waarop zij in de fysieke studiezaal stukken zouden mogen raadplegen. Toegang tot de stukken gebeurt dan bijvoorbeeld via een login en wachtwoord.

Andere mogelijke (alternatieve) oplossingen die worden toegepast zijn:

- Pop-up, waarbij (eenmalig) wordt gewezen op het feit dat de persoonsgegevens alleen mogen worden gebruikt in het kader van wetenschappelijk of historisch onderzoek of voor statistische doeleinden;
- De gezinskaarten worden helemaal niet meer online getoond;
- De gezinskaarten worden ook niet meer op de studiezaal voor raadpleging en gebruik ter beschikking gesteld.

Het betreft hier oplossingen voor de gezinskaarten. De gezinskaarten zijn actief gebruikt in de periode 1920-1939. Er bestaat een maatschappelijk belang om de kaarten wel online beschikbaar te stellen, zonder enige vorm van maskering o.i.d. Ze vormen namelijk een rijke bron aan informatie voor veel gebruikers. Tot nu toe zijn maar weinig klachten binnen gekomen. Bovendien staan veel gezinskaarten al geruime tijd (tientallen jaren) online.

Reactie Autoriteit Persoonsgegevens

De Autoriteit Persoonsgegevens heeft op grond van de AVG een bepaalde taak en opdracht. Maar ook de verwerkingsverantwoordelijken hebben een eigen verantwoordelijkheid, taak en opdracht. In dat kader moeten verwerkingsverantwoordelijken een aantal stappen nalopen voordat zij gaan verwerken. Zo moet een verwerkingsverantwoordelijke altijd voor elke verwerking een grondslag hebben. Zo ook voor het online plaatsen van persoonsgegevens. Voor de gezinskaarten zou die grondslag gevonden kunnen worden in het vervullen van een taak van algemeen belang. Voor het verwerken (waaronder

online plaatsen) van bijzondere persoonsgegevens is de AVG erg streng. Die verwerkingen zijn in principe verboden, tenzij.

De belangen van betrokkenen reiken verder dan alleen de belangen van nog levende personen. Ook de belangen van nabestaanden van overleden personen op de gezinskaarten zou moeten worden meegenomen in de afweging van risico's bij het online publiceren van de gezinskaarten. Pas wanneer je volledig op de hoogte bent van alle risico's, kun je bepalen welke maatregelen (passende waarborgen) je zou moeten nemen om de bescherming van persoonsgegevens te eerbiedigen. Het elektronisch afschermen van informatie zou dan een passende waarborg kunnen zijn. Van al deze stappen en afwegingen moet je als verwerkingsverantwoordelijke verantwoording kunnen afleggen wanneer hierom wordt gevraagd. Het is dus belangrijk om telkens alle belangen af te wegen en je af te vragen op welke wijze de impact van een mogelijke inbreuk op de privacy kan worden gemitigeerd.

Voor een levensverzekeraar kan de leeftijd bij overlijden bijvoorbeeld belangrijk zijn voor het vaststellen van de premies. Hoe oud mensen binnen een bepaalde familie worden zou dan ook voor nabestaanden gevolgen kunnen hebben. Deze en andere mogelijke risico's zou je in kaart moeten brengen voordat je overgaat tot online publiceren. Pas daarna kun je bepalen met welke maatregelen je deze geconstateerde risico's zou kunnen wegnemen. Bijvoorbeeld door web-scrapende robots niet meer toe te laten op je website of door het gebruik van wachtwoorden.

In bepaalde gevallen zijn die risico's misschien niet weg te nemen. Raadpleging en gebruik van archiefbescheiden met bijzondere persoonsgegevens is ook door de Archiefwet zelf niet toegestaan. Er is dus een wettelijk verbod. Een persoonsgegeven van een overleden persoon kan onder omstandigheden ook nog een persoonsgegeven voor een nog levend persoon zijn.

De AP verduidelijkt na vragen dat de AVG uiteraard niet geldt voor overleden personen, maar gegevens over overleden personen, kunnen wel degelijk van invloed zijn op nabestaanden, bijvoorbeeld bij erfelijkheidsonderzoeken. De AVG is zeer streng op het terrein van uitsluiting. Op het moment dat betrokkenen uitgesloten (dreigen te) worden, biedt de AVG hen bescherming. Verwerkingsverantwoordelijken dienen hier rekening mee te houden bij het verwerken van persoonsgegevens, bijvoorbeeld bij het online plaatsen ervan.

De AP benadrukt dat daarom in het geval van het online plaatsen van gezinskaarten een risicoanalyse op z'n plaats is. Een dergelijke risico analyse zou voor alle gedigitaliseerde bestanden moeten worden gemaakt bij een voornemen ze online te plaatsen. Er bestaat een sjabloon voor een dergelijke risicoanalyse, namelijk de gegevensbeschermingseffectbeoordeling (de DPIA), onder de Wbp de PIA genaamd.

BRAIN/KVAN zegt in een reactie toe een dergelijke risicoanalyse wel te willen maken voor de casus *gezinskaarten*.

De AP licht vervolgens toe dat verdere verwerking van persoonsgegevens ten behoeve van een nieuw doel, zoals archivering in het algemeen belang, is toegestaan. Dat betekent niet dat de doelbinding daarna niet meer van belang zou zijn voor de verdere verwerking van persoonsgegevens. De gezinskaarten mogen alleen voor bepaalde wel omschreven doelen aan anderen worden verstrekt. Deze groep mag niet onbepaald zijn. Wanneer de gezinskaarten met gegevens van nog levende personen online worden geplaatst en iedereen kan hierbij, kunnen de gegevens ook worden gebruikt voor andere doelen dan archivering in het algemeen belang of wetenschappelijk of historisch onderzoek. Als verwerkingsverantwoordelijke moet je zoveel mogelijk doen om ander gebruik van de persoonsgegevens te voorkomen.

In dat kader is bijvoorbeeld pseudonimisering mogelijk een passende waarborg wanneer de gezinskaarten wel voor iedereen ter beschikking worden gesteld. Maar niet iedereen toegang geven tot de gezinskaarten door middel van een login met wachtwoord kan ook een passende maatregel zijn. Van belang is dat alle stappen worden doorlopen.

3. Alternatieve mogelijkheden

Tot slot wordt nog kort de G3-notitie besproken. De alternatieve mogelijkheden uit deze notitie zijn hiervoor al min of meer besproken. Het is duidelijk geworden in het gesprek dat de AVG van toepassing is op de gezinskaarten. Het feit dat de gezinskaarten soms al decennia online beschikbaar zijn, is geen argument om de online publicatie in stand te houden. Wanneer dit niet conform de wettelijke bepalingen gebeurt, kan de duur van het onjuiste gebruik, wat de AP betreft, geen argument zijn om de verwerking wel toe te staan. Bovendien is de AVG en de Archiefwet duidelijk wat betreft het verwerken van bijzondere persoonsgegevens.

4. Vervolgstappen, conclusie en afsluiting

Engelhard stelt voor om in april 2019 een nieuw overleg in te plannen. Hoewel er ook andere casussen spelen, is het voorstel om eerst de casus *gezinskaarten* af te ronden. Resumerend kunnen we stellen dat Nederland koploper is voor wat betreft het digitaliseren van overgebrachte archiefbescheiden. Kennis opdoen bij buitenlandse archiefdiensten is hierdoor nog niet mogelijk. De vraagstukken die bij het Nederlandse archiefwezen wel spelen voor wat betreft het online plaatsen van archieven en de AVG, spelen in het buitenland nog niet. De AVG is van toepassing op de gezinskaarten. Het feit dat deze kaarten soms al lang online staan, betekent niet dat het daarom wel zou mogen.

Verwerkingsverantwoordelijken moeten eerste een grondslag bepalen, daarna alle risico's (ook die van nabestaanden) in kaart brengen. Daarna kan pas worden bepaald of en welke maatregelen genomen moeten worden om online publicatie mogelijk te maken. Bijzondere persoonsgegevens mogen niet worden verwerkt, tenzij. In de afweging van risico's moet hier terdege rekening mee worden gehouden. De bespreking in april zal in teken staan van een uitgevoerde risicoanalyse (DPIA) met betrekking tot de gezinskaarten.

Afspraken

- Nieuw overleg in april 2019;
- Uitvoeren van een risicoanalyse (DPIA) met betrekking tot de gezinskaarten door BRAIN/KVAN (breed, wellicht ook VNG betrekken bij risicoanalyse);
- Ontwikkelen van richtlijnen door de werkgroep AVG van BRAIN/KVAN;

Engelhard dankt alle aanwezigen voor hun bijdrage aan het gesprek, de voorbereiding hiervan en sluit om 16:15 de vergadering.